

РЕШЊАРСКИ ГЛАСОТРОШКА

ГОДИНА XIX

22. АВГУСТ 2005.

БРОЈ 34

ВАЉЕВЦИ

Лисџак Љуби П. Ненадовићу у албум

Кад год се сетим свога завичаја, сетим се:
И Илије Бирчанина обор-кнеза испод Међе-
дника, који

*Турчину не да у кнежину
џоџузом му ребра исцребија.*

И обор-кнез Алексе, који на мосту на Колу-
бари, испод кржаве сабље целатове, преклиње Ја-
кова брата свога:

*Ти не држи вере у Турчина
Где с'удесиш – удри се с Турцима!*

И проте Матеје, који је „поповао и војводи-
вао“.

И кнеза Грбовића, који је у мучној борби за
народну слободу барут „брашном“ звао.

И браће Недића, који су више Врањевца, ду-
боког потока, засели на сред друма, рањени
(„пребијених ногу до колена“) пред силом тур-
ском,

*Па пивају к'о да вино џију,
џушке џуне бацају на Турке.*

И сетим се свога драгог земљака Љубе Не-
надовића.

Нека им је слава, а они нама дика и понос.

Милован Ђ. Глишић

И ЖИВОТ ЈЕ ПОЗОРИШТЕ

Глумац Драган Лукић

Док истиче друга трећина 2005. чини се врло изве-
сним да би титулу Ваљевца године могао понети глу-
мац *Драган Лукић*, апсолутно хваљени Павле Исако-
вич у „Абрашевићевој“ поставци „Сеоба“. Једноставно
је савршен. И сам каже да се ту све поклопило, да се
глумачки никад није тако отворио. У представи, која
траје више од два и по сата, Драган Лукић носи 60 од-
сто укупног глумачког посла а, опет, никад му није би-

ло лакше и пријатније на сцени. Питамо га зато шта дугује Павлу:

– Није он много променио ништа битно у мом личном и глумачком животу. Дугујем му захвалност само због тога што је тако лепо и срећно прошао кроз мене, што сам се дружио са њим и са свим тим људима док смо радили ову представу. Дугујем Павлу пријатност коју ми је донео.

Драган Лукић је активно на позоришној сцени већ двадесетак година а ипак после сваке премијере, у којој он по правилу бриљира и у онако малим ролама, неки људи питају: „Који вам је онај мали?“ Хоће ли и после Павла неко питати за „малог“?

– Верујем да хоће и готово да ми годи. Ваљда то говори о утиску да сам сваки пут другачији у новој ролу, да сам се глумачки добро трансформисао.

За њим је више од 30 улога – од првих код легендарног *Слободана Савића Дебелога* у Омладинском студију аматера („Југоноктурно“ и „Буздован“), преко „Абрашевићевих“ („Косово“, „Голубљача“, „Чаруга“) до „Др Шустера“, „Корена“, „Сиротих малих хрчака“ и још многих у „Малој сцени“. Пре него што га је Павле начисто освојио, уз Пјера, Лолу, Толу, Пушу и друге драге ликове са којима се саживео, посебно је волео свог разбарушеног, самодовољног и мушчавог Ајнштајна са ваљевским гимназијалцима. Јер, и он кроз живот и сцену путује срцем, не марећи много за конвенције, чаршијске норме, папире и школе.

Док је завршавао Техничку школу хтео је по сваку цену да упише ДИФ, јер се око пикања лопте тада артео цели његов свет. А онда га је Јесењиновим стиховима „Чуј, нек иду сви у материну, никад друже ја умрети нећу“ завео баршунасти баритон и топло срце његовог професора а глумца *Бранимира Бана Сисојевића*: „Нешто ме је заголицало и уздрмало, а још ни сам знао шта“.

Требало је да прође још пет-шест година док није, ипак судбински, „залутао“ на сцену код Савића Дебелога. Од тада је на њој барем десетак пута годишње, највише захваљујући „Малој сцени“. Јер, позориште се у Ваљеву догађа углавном о премијерама. И који пут доцније.

– Тако је докле год не буде било професионалног позоришта. Мана аматеризма и јесте у томе што се не зна шта је, па „професионалци“ добијају у најмању руку пристojне хонораре а глумци, тобож аматери, могу да играју кад хоће и ако хоће. Зато овог лета на Тешњарским вечерима и нема позоришта. Абрашевићевци и остали се разлетели по мору и турнејама. А тако мало је потребно да се направи Градско позориште, јер већ са Домом културе имамо све што може да га опслужује – каже Драган и убедљиво образлаже „свој концепт“ правог позоришта које не би било на терет буџета, већ једно добро, профитабилно предузеће. У сарадњи са другим српским позориштима Ваљево би имало барем десетак представа годишње, уместо две из своје продукције.

– Путовао сам по многим градовима у Србији и уверио се да је Ваљево према њима прави град. Али, не са великим словом, јер нема позориште и то ме стварно боли. Није град без позоришта, баш као да нема пошту, болницу, полицију и сличне установе које једна озбиљна варош мора да има.

Док Ваљево не добије право позориште, Драган Лукић игра из задовољства, талентом и урођеном интуицијом, не марећи чак ни за награде које су га, најзад, стигле. Он, за разлику од своје супруге *Ангелине*, школоване глумице, није „извођач глумачких радова“, њему, бар засад, одговара чиста позоришна чаролија. Уосталом, у постојећим позоришним околностима, он своје даме – супругу и три ћерке: *Маријану* (15), *Нелу* (5) и петомесечну *Јану* издржава радом у својој малој фирми промета металском робом. Све остало надомешта маштом:

– Без маште нема ништа, ни у животу а ни у позоришту. Па и живот је једно позориште. Све извире из маште, све се разиграва. Одузмите себи пола маште па ћете видети колико сте сиромашнији. Без ње нема живота. Човек је такав лик да мора себе да тражи и кроз машту, да трага по свемиру за смислом и лепотом. Уосталом, није мува да бесловесно летеса.

Љиљана Кецојевић

Програм Тешњарских вечери

ПОНЕДЕЉАК, 22. АВГУСТ 2005.

13.00 – Сала Скупштине општине

Сусрет привредника Чачка и Ваљева

20.00 – Галерија Народног музеја

Отварање изложбе слика *Миодрага Анђонића*

20.30 – Дирекција фестивала

Изложба фотографија Фото-кино клуба из Чачка и видео пројекција

21.00 – Пред Муселимовим конаком

Промоција монографије „Манастири Овчарско-кабларске клисуре“ и пројекција филма о Овчарско-кабларској клисури

(Алтернативни простор – Народног музеја)

21.00 – Летња позоришта

19-е „Тешњарске, а наше вечери“ – отвара глумца *Драган Лукић*

Добродошлица домаћина

Поздравна реч у име гостију из Чачка

Градски ансамбл из Чачка

Плесни ансамбл „Луна“ из Чачка

Фолклорни ансамбл „Абрашевић“ Чачак

Музички интермерцо – фрула, двојнице и гајде

DUNAV OSIGURANJE

Фолклорни ансамбл „Абрашевић“

(Алтернативни простор Дом културе Ваљево)

22.00 – Галерија „34“

Изложба слика Богића Рисимовића. Отвара *Милица Пејронијевић*, директор Галерије „Надежда Петровић“

Промоција књижевних часописа „Дисово пролеће“ и ART 032

Књижевно вече: *Владан Мајијевић*, *Миленко Пајић* и *Милен Алимјијевић*

Vujić voda

УТОРАК, 23. АВГУСТ 2005.

19.00 – Дирекција „Гешњарских вечери“

Отварање изложбе сувенира градова Србије

21.00 – Летња позорница

Концерт хора „Хаџи Рувим“

Диригент *Драган Васиљевић*

(Алтернативни простор – Дом културе)

21.30 – Пред Муселимовим конаком

Гост вечери *Исидора Бјелица*

(Алтернативни простор – сала Ваљевске банке)

СРЕДА, 24. АВГУСТ 2005.

17.00 – Стадион „Крушик“

Фудбалска утакмица

ФК „Гешњар“ – ФК „Омладинац“ (Чачак)

18.00 – Трг војводе Мишића

Скуп веселих маскенбалаца

18.30 – Летња позорница

Дечје предвечерје – Програм дечјег вртића „Звончић“

Избор најбоље маске

20.00 – Модна ревија Студија „М“

21.00 – Народни музеј

Ревиија најбољих етно филмова са фестивала у Кућеу

21.00 – Летња позорница

Музика и поезија Рома и ансамбл „Романо 4“

21.30 – Пред Муселимовим конаком

Представљање ваљевских издавача

(Алтернативни простор – Народни музеј)

ЧЕТВРТАК, 25. АВГУСТ 2005.

19.00 – Гранд-хотел (плато)

Грандиозна шаховска симултанка

Играју Владимир Костић и Милан Божић са свим заинтересованим шахистима

21.00 – Летња позорница

„Београдски диксиленд ансамбл“

(Алтернативни простор – Дом културе)

21.30 – Пред Муселимовим конаком

Представљање издања Народног музеја Ваљево
(Алтернативни простор – Народни музеј)

ПЕТАК, 26. АВГУСТ 2005.

21.00 – Летња позорница

Представљање гостију из Вршца
Додела награда „Тешњарских вечери“
(Еколошка, најбоља ракија, најлепши излог, најбољи ресторан)

Концерт Фолклорног ансамбла КУД „Крушик“

21.00 – Трг Десанке Максимовић

Пригодни програм поводом 20 година Туристичке агенције „Национал“, отварање новог седишта агенције и туристичко-информативног пула

21.30 – Пред Муселимовим конаком

Представљање ваљевских издавача и збирке приповедака „Висија“ *Животне Филиповића*
(Алтернативни простор – Народни музеј)

СУБОТА, 27. АВГУСТ 2005.

20.00–24.00 – Тешњар

„Улица добрих вибрација“

Представљање старих заната

20.00 – Летња позорница

Ваљевске рок групе

21.00 – Интернационални студио „Радован Тривац Мића“

Музички концерт и видео пројекција

21.30 – Пред Муселимовим конаком

Песничко вече

Петар Пајић и Андреј Јелић Мариоков

(Алтернативни простор – Народни музеј)

22.00 – Летња позорница

Дејан Цукић & Спори ритам бенд

(Алтернативни простор – Дом културе)

Агробанка

Пратећи програми

- ◆ Током фестивала, свакодневно, биће организован Ваљевски трг књига на Десанкином венцу;
- ◆ У Еко-етно центру испред Клуба Гљиварског друштва и Друштва за проучавање лековитог биља, сваке вечери, организоваће се одговарајући програм;
- ◆ У Модерној галерији можете погледати изложбу слике *Владимира Дуњића* и сталну поставку *Љубе Пойовића*. Радио време Модерне галерије током Тешњарских вечери биће од 10.00 до 22.00 сата;
- ◆ Радио време галерије Народног музеја и Галерије „34“ биће прилагођено очекиваној већој посети публике;
- ◆ Током Фестивала биће организоване изложбе меда и пчеларских производа, изложбе ручних радова чланова Удружења мултипле склерозе Колубарског округа и Друштва за церебралну парализу, избор најбоље ракије, изложба садног материјала...

- ◆ Током „Тешњарских вечери“, на почетку и последњег дана, изаћи ће „Тешњарски гласоноша“;
- ◆ На Тргу Десанке Максимовић свако вече биће организоване пројекције анимираних филмова „Школе анимираног филма“ из Чачка.

Савет фестивала

*Гордана Јоксовић, Зорица Милинковић,
Јелена Симић, Владимир Кривошејевић,
Милоје Мишировић*

Извршни директор *Војислав Кецојевић*

Уметнички директор *Бранко Лукић*

E-mail: infova@ptt.yu opsva@ptt.yu

www.valjevo.org.yu

Покровитељ Општина Ваљево

INGRAPOMNI

VALJEVO

ГРАД У ГОСТИМА: ЧАЧАК

ВИТАЛАН И СВОЈ

У западном делу централне Србије, окружен планинским венцем Јелице и планинама Овчар, Каблар и Вујан, Чачак се протеже у живописној долини Западне Мораве. Општина данас заузима површину од 636 квадратних километара, броји 58 насеља, а према последњем попису из 2002. године има 117.072 становника. Административно, привредно и културно средиште је град Чачак у коме живи близу 80.000 становника.

Назив града први пут се помиње 18. децембра 1408. године, о чему сведочи документ који се чува у Дубровачком архиву, а овај датум општина обележава као свој Дан. Судаћи по бројним новим и старим налазиштима из античког периода, на овом подручју се налазило значајно римско упориште.

На месту данашњег града, у другој половини 12. века постојало је утврђење познато под називом Градац, у коме је столовао брат *Стефана Немање*, кнез *Стефан Страцимир*, који се сматра и оснивачем града. У средишту града налази се црква посвећена Вазнесењу Христовом, коју је као Богородичин, а потом манастир Градац, пре више од осам векова подигао Страцимир.

Осим значајне улоге коју је имао у националној историји 19. века, нарочито током Првог и Другог српског устанка, када се одиграла чувена Битка на Љубићу и дао имена, која су ушла у легенду, Чачак је и савременим друштвеним и политичким збивањима дао снажан печат. Не случајно. То је град предузетника, бројних малих и средњих предузећа, која привреду овог града чине виталном. Чачак је дао мајора *Драгућина Гавриловића*, др *Драгишу Мишовића*, у њему је последње године живота провео војвода *Степа Степановић*. Почетком 20. века изграђени су репрезентативни објекти грађанске архитектуре који и данас красе центар града.

Град се може похвалити једном од најстаријих гимназија у Србији. Град са околином има 16 основних,

шест средњих школа, два факултета (Агрономски и Технички) и Вишу техничку школу, Дом ученика и Дом студената са репрезентативном мензом. Има амбицију да постане универзитетски центар. У непосредној близини такозваног академског кварта налази се и, у свету позната, научна установа Институт за воћарство, као и комплекс Спортског центра „Младост“ са базенима и другим садржајима.

Чачак има дугу културну традицију. Пре више од 150 година основана је прва библиотека, у конаку *Јована Обреновића* налази се стална поставка Народног музеја који се кроз стручне сегменте бави историјом, археологијом, етнологијом и историјом уметности и организује међународне научне скупове.

Културни живот града препознатљив је и по неколико републичких манифестација: Меморијалу Надежде Петровић, као престижној ликовној манифестацији у земљи, који бијенално организује истоимена Уметничка галерија, „Дисовом пролећу“ које додељује престижну песничку награду и афирмише младе ствараоце, а обележава га сваке године Градска библиотека, Школи анимираног филма која организује свој фестивал.

Истраживачи Међуопштинског историјског архива сваке године презентују кроз своју годишњу публикацију „Изворник“ и изложбе резултате својих истраживања. Од народних светковина посебно се издваја Сабор фрулаша Србије у Прислонци, који више пута негује изворно стваралаштво.

Дом културе организује неколико међународних манифестација. Зелено море и посебну природну атракцију надомак града чини Овчарско-кабларска клисура коју је својим меандрима просекла Западна Морана. Скривени на обронцима клисуре вековима су настајали Овчарско-кабларски манастири. Репрезентативну монографију о такозваној Српској Светој Гори објавио је Народни музеј уз помоћ Скупштине општине Чачак.

Зорица Лешковић Степановић

СЛИКАР РИСИМ

(Чачак, 1936 – Београд, 1986)

Основну школу и гимназију учио у Чачку. Академију ликовних уметности завршио у Београду, у класи проф. Михаила Петрова и Ђорђа Андрејевића-Куна.

Живео и радио у Сарајеву и Београду.

Први пут излагао 1945. године. Имао двадесетак самосталних изложби (Чачак, Сарајево, Скопље, Београд, Женева, Берлин, Цирих).

Поред сликарства бавио се филмском сценографијом, илустрацијом, опремом књига.

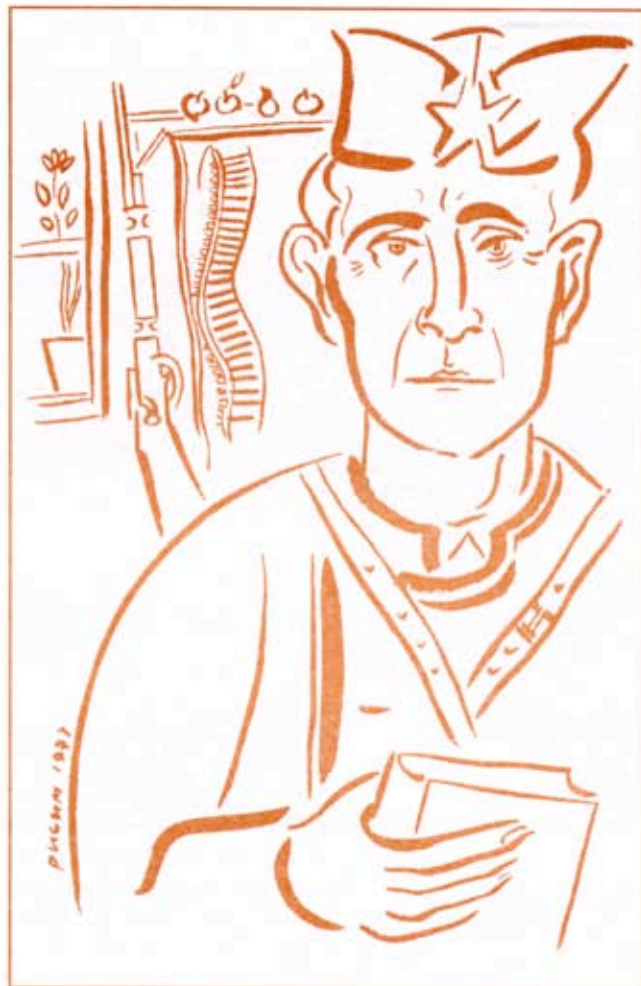
Писао је песме и приче.

Угао из кога Бошко Рисимовић посматра Србију занимљив је: помало бизаран, и руралан. Он не слика „дивље“, планинско село, већ равничарско, крај пруге, на домаку града. Гробља са обојеним споменицима, на којима су урезане дирљиве поруке мртвих живима – словима разнобојним и архаичним; мртвачки сандуци, раке, парастоси; свадбе; сељачки партизански одреди – Глишићево „вампирско“ меша са новим, данашњим.

Лазар Трифуновић

Бошко Рисимовић припада оним послератним сликарима који су упорно тражили свој начин изражавања у нашој уметничкој прошлости. Надгробници сељака, фреске, то су извори Рисимовићевих инспирација по којима је током времена изграђен један стил неоспорне оригиналности.

Павле Васић

Драгојло Дудић – илустрација Бошка Рисимовића Рисима у књизи Зорана Јоксимовића „Животи Драгојла Дудића“

СЛАВИМ

Славим краљицу леђи у Рисимовом атељеу око које смо се окупљали у вријеме кад се стварала нова умјетност Сарајева.

За лијеве она је била превише десна, за десне превише лијева.

А умјетност о којој смо сањали, не да бисмо ратовали са старима, била је заправо обична умјетност повратка малим стварима.

Ја лично сањао сам да напишем такве пјесме које и погинули на небу би читали као своје.

Изет Сарајлић

НА ПОЧЕТКУ

Једанаестог септембра 1987. године

Прва приредба Првих тешњарских вечери изведена је 11. септембра 1987. године. То се догодило у средишту обновљеног и уљуђеног Тешњара, на месту где се са моста што води из Улице војводе Мишића ступа у Бирчанинову улицу. Седишта за посетиоце била су постављена у главној тешњарској улици а говорница наспрам моста.

Те Тешњарске вечери отворио је *Љубомир Пејировић Минђеј*, Тешњарац и члан оновременог Савета СР Србије. С обзиром на то да је тада јавности представљана тек изашла књига „Занатство у Ваљевском крају“, Петровић је изразио задовољство

„што ова данашња генерација ваљевских занатлија на најбољи могући начин наставља традицију занатства Србије и Ваљева“. Прве утиске о књизи изнела је гимназијски професор *Љубица Ножица*.

Пред кафаном „Мали Париз“ те прве вечери су извођене староградске песме и романсе. Наредне вечери у Тешњару биле су испуњене: монодрамом *Анђелке Миливојевић*, музиком на гулама, драмским колажом младих ваљевских глумаца, музиком тамбураша...

У те дане излазио је лист „Тешњарски гласоноша“ (четири броја). Припреман је у Ваљевској гимназији, а својим прилозима испуњавали га некадашњи и тадашњи ваљевски гимназијалци. Уредник *Славен Радовановић*, ликовна опрема *Душан Арсенић*, председник Савета листа *Милан Мића Јанковић*.

Временом су се Тешњарске вечери удаљавале од Тешњара а фестивалске новине мењале издаваче, уређиваче и штампарије.

ВАЉЕВСКИ ЧАЧАНИ...

...и чачански Ваљевци

Бивало је Чачана, и још их има, које су живот и послови доводили међу Ваљевце. Они су се овде у нећини лепо „примити“ а понеки и за свадга у овој вароши остали. Обраћајући пажњу на неколико таквих примера жалимо истовремено што, засад бар, нисмо у стању да потпуније представимо тај круг интересантних људи.

Војислав М. Андрић (Чачак, 1857 – Ваљево, 1906) је у родном Чачку учио основну школу и започео гимназијско школовање па га је, после извесног времена, прекинуо посветивши се књижевном позиву. У младости се (пре 1882. године) преселио у Ваљево и овде најпре радио код књижара Тасе Стојановића. Осамостаљивши се стекао је, у последњој деценији 19. века, статус повлашћеног књижара. Од првих је ваљевских повереника Српске књижевне задруге и најпреданији овдашњи прегалац у томе. Андрић се веома рано ангажовао као члан Радикалне странке, биран је за општинског кмета и у руководства низа грађанских удружења. Родитељи су му Милан (трговац) и Анка; ожењен Милицом Настић из Ваљева, славио је Са. Луку.

Ваљевским радикалским правцима у време настајања те странке припадао је и адвокат *Димитрије Мића Робковић*. Он је у Чачку рођен 26. октобра 1847. године (родитељи Риста и Милица), умро у Ваљеву 29. октобра 1892. Права је студирао у Београду и правничким послом се најпре бавио радећи у канцеларији ваљевског адвоката Пере Драговића. Овде је са политичким истомишљеницима објавио 1881. године књигу „На подметања у Ваљеву“ што му је донело месец дана затвора али је он на основу тог искуства написао нову књигу – „Разбојници и развратници у Ваљеву“.

Адвокат *Марко Јакшић* се са породицом преселио из Чачка у Ваљево почетком 70-тих година 19. века (умро је у Београду 1889). Његова кућа у Ваљеву налазила се у Улици краља Александра, данас Улица војводе Мишића. Његов син Гргур (Чачак, 1871 – Београд, 1955), значајан историчар, учио је у Ваљеву основну школу и Нижу гимназију. Маркови синови Борислав и Младен рођени су у Ваљеву.

Вишегодишњи учитељ музике чачанских гимназијалаца, *Ђорђе Стојчевић*, службовао је у Ваљевској гимназији школске 1908-9. године. Кад је дошао у Ваљево већ је имао десет година наставничке службе. За гимназијску светосавску свечаност 1909. излео је са ђачким хором Светосавску химну и песму „Хеј трубачу с бујне Дрине“, а са инструменталним ђачким квартетом „Венецијанску ноћ“ и „Радо Србин иде у војнике“. Пензионисан је у Чачку 1924. године.

И *Никола Зега* је пре доласка у Ваљево радио у Чачку, тамо је 1890. године и добио прву државну службу. Ваљевским гимназијалцима је цртање и лепо писање предавао 1900-1901. школске године. Он је 19. марта 1901. приредио у Ваљевској гимназији изложбу својих слика, прву ликовну изложбу у овом граду за коју се зна, и одржао предавање „О цртању“. Он је „бину и декорацију удесно“ за извођење на светосавској свечаности, 1901. године, једночинке Живка Романовића „На св. Саве дан“. То је била прва позоришна представа ваљевских гимназијалаца. Са својим ђацима се 26. септембра 1900. попео на врх Повлена, а школске 1901-2. поклонио је књижици Ваљевске гимназије 43 књиге.

Надежда Пејровић са особљем Ваљевске болнице 1915.

Владимир Ј. Војиновић (Слатина код Чачка, 1877 – Чачак, 1931) се у раздобљу 1919-1924. налазио на директорској дужности у Ваљевској гимназији. Дошао је из Горњег Милановца, отишао из Ваљева у Чачак, такође за гимназијског директора.

Чувена глумица *Деса Дуѓалић* (Чачак, 1897 – Београд, 1972) учила је у Ваљеву основну школу јер јој је отац Стеван у то време био овде окружни надзорник монопола дувана.

Заједнички „имевител“ Чачка и Ваљева је и наша најзначајнија сликарка – *Надежда Пејровић*. Подсећамо да је она у Чачку рођена у јесен 1873, у Ваљеву је умрла у пролеће 1915, а на старом ваљевском гробљу почивала је до 1935. године. Последња Надеждина слика зове се „Ваљевска болница 1915“.

У биографији *Владислава Петковића Дуса* Ваљеву је уписано као једно од места његовог чиновничког рада, додуше краткотрајног.

У најбоље професоре ваљевске Средње пољопривредне школе сврстао се *Властимир Ђ. Ђорђевић* који је у Чачку рођен 1899. године а у тој образовној институцији радио у раздобљу 1926-38. Он је доцније постао и универзитетски професор.

Момчило Продановић из Прањана је од 1950. године до пензионисања изводио у средњој пољопривредној школи са ученицима практичну наставу. Чачана је и те како бивало и међу ђацима ваљевске Пољопривредне школе.

Бележимо и чињеницу да је бисту др Драгише Мишовића на чачанском гробљу вајао *Владета Пићерски* из Ваљева и да су се у руководство ваљевског комунистичког покрета својевремено налазили Чачани: *Милица Павловић Дара*, *Мила Јанковић-Минић*, *Милош Минић* и *Милосав Милосављевић*.

Бивало је, дакако, и Ваљеваца у Чачку. Поменућемо и неке од њих:

Глумац и редитељ *Милош Рајчевић* (Ваљево, 1897 – Врњачка Бања, 1957) био је извесно време педесетих година у оновременом чачанском театру.

Научник *Славољуб Јанда* (Ваљево, 1931) је некадашњи професор Техничког факултета у Чачку, он у тој вароши и сада живи.

Музичар *Јеленко Веселиновић* (Ваљево, 1910 – Чачак, 1994) је међу Чачанима провео последње деценије свога живота.

Пољопривредни стручњак фитопатолог *Милојко Ранковић* (Беоужевић код Ваљева, 1937 – Чачак, 2003) је био успешан директор чачанског Института за воћарство и виноградарство.

Има доста Ваљеваца који су факултетске дипломе стекли на студијама у Чачку.

Здравко Ранковић

КАД ДОЂЕШ У БИЛО КОЈИ ГРАД

Одломак из поеме

Кад дођеш у било који град
А у било који град се долази врло касно
Кад дођеш врло касно у било који град
Све ће ти бити однекуд познато
Као љубац већ даван некоме
У град ко зна који
Кад дођеш ко зна кад
И ко зна ошуд
Из Вељез Дубоког или ниошуд
Сасвим свеједно
Све ће бити исто као да ниси долазио
И да уишће не постојиш
Јер првиђење не жури
И ништа не заборава
И не фали му ни маште ни идеја
Да све повеже и испуни
Као што је исано
Само ти не би био исти
И ништа не би било као што јесте
Да је могло бити као што није
Јер постоји само један град
И само један долазак
И само један сусрет
И сваки је први и једини
И никад прв ни после није се догодио
И сви градови су један
Делови једнога јединога града
Града над градовима
Града који си ти
Према коме сви иду
Да се срећу са собом
Добро је што си дошао
Да се у то увериш
Баи у Ваљеву
И срећнеш Веру Павлољску
А чим си је видео
Одвек си је волео
И унапред олакивао расипанак
Који се збио
Пре него што си је срео
Јер постоји само један град
И само једна жена
И један једини дан
И једна песма над песмама
И једна једина реч
И један град у коме си је чуо
И једна уста која су је рекла
А то свему како су је изговорила
Знао си да је изговарају први пут
И да можеш мирно склопити очи
Јер си већ умро и већ васкрснуо
И поновило се оно што никад није било.

Матија Бешковић

ПУЛИКИНЕ СЛИКЕ СВЕМИРА

Грандиозна слика
свемира бескрајна,
изваја Пулика
као зора сјајна
чудесно сјајна
иа ипак лирична.

Ти први на своју
тајну неба откри,
ко биша у цети
посла Свемир крајки,
комете, планете
хармонично леје.

А некад у бесу,
ураганске буре
муњевито журе
у магле маглина
зде бескрајна бина

да диже завесу
и чудесна драма,
у сјајном јелу
несхватљиво нама
показује изру
баи као деца чигру.

Када бичем звизну
она складно кружи.
Где, никад да склизну
путем који служи
хармонија пуна
не сме да залуѓа.

Ти нам све показа
уметнички лако
са свих сунца света
не скрете никако
са принципа свога
наредбом од Бога.

Влада Петровић – Гајдаров

КАИН И АВЕЉ ИЗ Р. Б. МАРКОВИЋА

Пишао сам Р. Б. Марковића:
Да ли је истина прича
Како су се нека ваљевска браћа
Заварила због сахране своје мајке?
Могло је да се деси, поврдио је исца.

Каин и Авељ из Белог Ваљева
Испују на мајчином одру
Новији завеш.
Хвајају се за зуше,
Ваде из канија ноже.
Чујају поустало мајчино срце.

Бог правде савља на нас
Проливену крв,
Двоуми се чију убилачку руку
Да прогласи јеванђеоском.

Мајчица устаје и одлази.
У празној ручаји
Гнезди се сев посвећеног сечива.

Милош Милишић

ПЕТАР МОЛЕР, ВОЈВОДА УСТАНИЧКИ, ВИДА КОЊА

Црни случај данас
и рефио се:

Момци који су с коњима мојим
на иаши били
иоведу да најоје,
без иушке ни сјоју
чрез ијурских лойова.

Окине се иушка
и моџ дораија
у ирву ноџу
и на два комада.

Ишао сам иошом иешице два сатија
онакоџ јунака видаиши и завишии,
но бадава.

Ешо, од лане
чейири коња:
које Турци,
које вуци.

Сада, ако би како и илаишо
добра коња наћи не моџу.

Иван Растегорац

ПОШТАНСКО САНДУЧЕ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Колико ли љубави сјишне на адресу:
Београд – Главна улица 23.
Уз љубав, иаишњу иошишари ионесу
нашој иреблаџој Десанки.

Писма, иисма... даноноћно;
сандуче нарасло ко џарсонџера.
Свако је слово ишојло и моћно,
иа и селјаково: „Алал иши вера!”

По џрудву Сунца, зрно васионе
ишаџе Десанки ко џод се јавља.
Једна девојчица иослала бомбоне:
„Узми, молим ише, узми збоџ здравља!”

Моле Флорика, Мира, Даринка,
Маишија, Брана, Сиеван:
„Сјаси нам Крцу заишвореника,
добар је иесник, мада џневан”.

И сјаарац с Косова, ишиа ли хоће?
Слово ио слово, ишак јасно:
„Синоћ ми неко сасекао воће,
да садим друџо, није ли касно?”

Са Којаоника сјишже вестја.
Песникиња чиија, иодрхјава, зебе.
„Овај ишврдоџлави земљошрес
оиеи је расјалакао наше бебе.”

Колико ли љубави сјишне на адресу:
Београд – М. Тиша 23.
Уз љубав, и бол иошишари донесу
нашој иреблаџој Десанки.

Мошо Одаловић

ОСАКАЂЕНИЦИ ЉУБЕ ПОПОВИЋА, ВАЉЕВЦА

У Кино клубу
Обесили Љубу

То су биле слике
За хораве и за зрике
За душевно осмуђене ичелице
За уседелице
За дедице ишио их љубомора џризе
За девсјаивене масшурбаније када ишизе

Кад буљии у њих очи бриде
Кромшири с кичме ии се сјаиде
Од Љубиних се слика мрзо
Коџод је иокисо док је ишрзо
Такве су ишо биле слике
Са цура се кидале кржаве кике
А из враија месинџане кваке
Са џосјаоња се лињале бреноване длаке
Органи се меџурали кљасио
Очи сјале фосфорасио
Усја свеџе менсјауралне ране
Дојке сјаишине да иши иамеи сјаане

Видео се човек какав би био без душе и без коже
На молишву је наџонио: Хвала иши на души Боже

Раша Попов

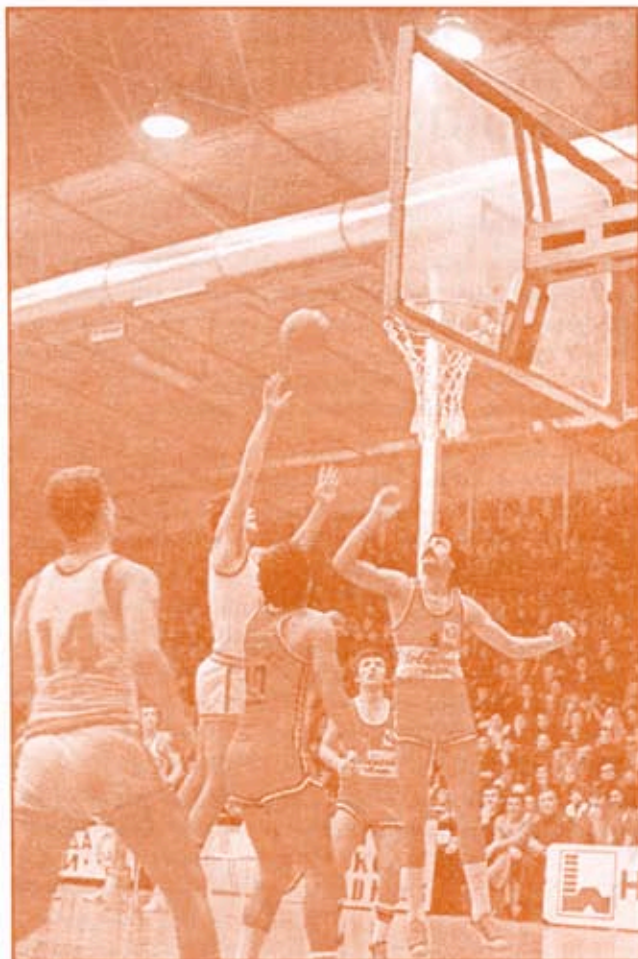
ВОЈВОДА МИШИЋ

Овај смо коњ и ја већ дуџо
у боју.
С Д'Еиереом
иубили смо Солунски фронтја.
Добрио сам бишку, нишија друџо,
и ујалакан иољубио засјааву своју.
Нисам моџао да изусиим реч.
Душа ми била сјаишјеџија
кад је неиријаиџел беџао
ирејлашена лица.
Знао сам како је ишраџедија
мукли лавез хаубица.

Ниједан раиј добили нисмо сами.
Увек је неко дошао
да нашу заишшану душу узбуди.
Ми руком не би макнули,
скајали би у ишами
на родној џруди.

Свеишозар Марковић, леви
борац је и указује Србији ишја.
Слушајије,
код нас и даље месец леје илеви
и у авџустју носи зимски кайуи
мада су џоли
летели на ишичане циви.
Бићу оиетја свуда
џде сам иројахао.
Иако сам иобедилац
На неки сам начин са својим раишницима
и ја иао.

(Из збирке „Јужни булевар”)
Слободан Марковић

Детаљ са утакмице Борац – Металац (77:78)
у Дворани крај Мораве, у Чачку

Нису помогли ни Сајцијини голубови

Кошаркашки дуели Ваљеваца и Чачана

Хроничар ваљевског спорта Зоран Трипковић забележио је да су прву првенствену кошаркашку утакмицу у Ваљеву, 27. јуна 1948, одиграли домаћа Будућност и чачански Борац (19:74). Од тада, сусрети Ваљеваца и Чачана, посебно у Првој лиги некадашње СФРЈ, били су права посланица за гледаоце. Посебно занимљива, међутим, била је утакмица, играна 29. марта 1974, у првој прволигашкој сезони Металца.

Млада екипа, сада покојног, тренера *Луке Сиванчића* поражена је, у утакмици која је значила „бити ил’ не бити“ у борби за опстанак, са 73:75 (42:43) пред својим навијачима. А Борцу победа није значила ама баш ништа. Све је тада „било под контролом“, комшије су биле вољне да помогну, али се домаћима „није дало“. Да све буде „подмазано“ како треба побринуо се навијач Металца, сајција *Милан Вуковић*, који је, пре почетка сусрета, једном од најбољих југословенских играча тог времена, Борчевом капитену *Радмилу Мишовићу*, свом колеги пасионираним голубару, поклатио два пара врхунских високолетача.

„Трудно“ се Радмилу, трудно се и сада покојни „Талијан“ (*Слободан Цона Којривица*), повремено су „на

једно око жмурили“ *Маришко Пурић* и *Обрад Шаранчић*, па *Предраг Каћанић* и *Мирко Дробњак*, али ништа није вредело. Трема и значај сусрета оковали су и ноге и руке браћи *Ковачевић*, *Бранку* и (покојном) *Зорану*, *Воји Кецојевићу*, *Милану Јеринићу*, *Воји Илићу*, *Рајку Борисављевићу*... Ретко су погађали, ни „лицере“ нису успевали да реализују, па је пораз био неминуван. Ипак, Металац је успео да се избори за мајсторницу са загребачком Индустромонтажом и да у сарајевској „Скендерији“ победи, што му је донело спас.

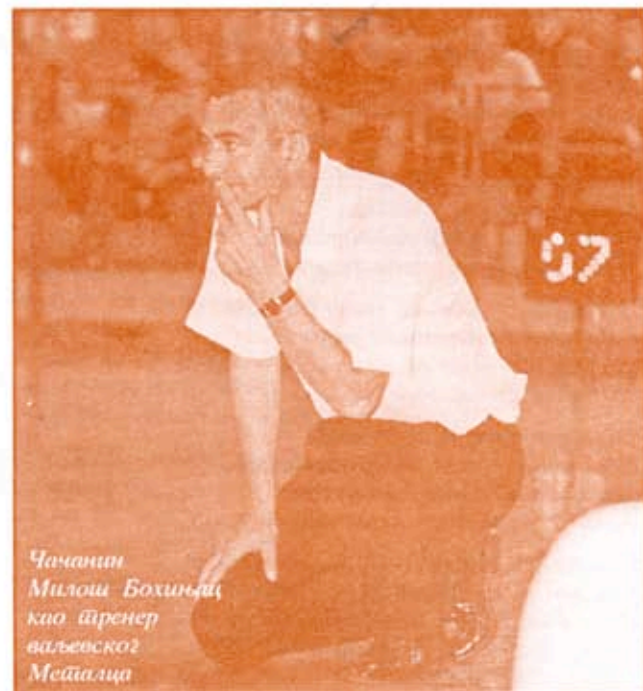
Ништа мање занимљиве утакмице Ваљевци нису играли ни са чачанским Желом још у време када је за „дечаке са Железничке станице“, као јуниор, играо будући великан ЈУ кошарке *Драган Кићановић*. Памтимо и *Биорца* и *Петронијевића*, па *Шљивића*, *Вучевића* или *Бохинца*, који ће, пре неколико година, у две сезоне, бити успешан тренер Металца. Иначе, Желов тренер годинама је био *Прво Вучићевић*, човек блиских родбинских веза са покојним уредником ваљевског недељника „Напред“, *Здравком Лазићем Шљивком*, што Ваљевцима, наравно, није обезбеђивало никакав попуст.

Занимљиви су свакако и гафови људи из ТТТ централе у Чачанској пошти приликом радио преноса утакмица Металца са Борцем или Железничарем. Седе тако дежурни у ТТТ централу и слушају пренос из „дворане крај Мораве“. Ако Металац губи проблема са линијама нема, тон стиже и до Радио Ваљева. Уколико Ваљевци воде, мало-мало па „веза пукне“. Као да су линије обезбеђивали Кићановићева мајка или отац (садашњег) селектора „плавих“ *Жељка Обрадовића*, ваљда најзагриженији навијачи Жела, односно Борца!

Данас, ваљевски Металац годинама тавори у „потесу“ без икаквих изгледа се помери даље од Српске лиге. Чачани стоје нешто боље али је тренер Борца, филијале ФМП-а из Железника (!), бивао чак и *Милован Сиванчић* из Шаца (!), града у којем се кошарка вероватно није ни гледала, када су се у Ваљево, а поготово у Чачаку, играли прволигашки дербији у којима за свој „скалп“ нису били сигурни ни Црвена звезда, Партизан, сплитска Југопластика, Задар или загребачка Локомотива (данашња Цибона).

Отуда ваљда и чињеница да се на овим Тешњарским вечерима, уместо кошаркашке посланице клубова два града, игра фудбалска утакмица чачанског Омладинца и ваљевског Тешњара!

Бранко Вићенчијевић

Чачанин
Милош Бохинцац
као тренер
ваљевског
Металца

Шта је заједничко за „Марш на Дрину“, „Ужичку републику“, „Народног посланика“... и „Ивкову славу“. Одговор, који тражите, више је него једноставан. Он је ту, где стојите док читате ову причу – Тешњар! Да, стара ваљевска чаршија можда посрће у много чему али је у нечему и ван савременог времена и ван конкуренције у овој земљи, прави рај за филмације, који кроз покретне слике желе да прикажу доба 19. или почетка 20. века.

Због тога су и сцене новог домаћег (хит) филма „Ивкова слава“ снимане у Тешњару, који је од 25. до 31. јула, поново био обучен у „рухо“ српско-турске вароши из 19. века. Како испричаше саме филмације, предвођене редитељем Здравком Шотром, да би се постигао аутентични амбијент за причу о слави газда Ивка, од Ђурђевдана до Марковдана (од 6. до 8. маја), у Тешњару су изведене тек ситне сценографске интервенције, пошто је чаршија сачувала доста тога изворног.

На простору од пар стотина метара било је довољно да се промене називи на изложима, па је „Феникс“ постао банка, „Кљештавица“ се преметнула у „Швајцарију“, а чувени „Пајсеров локал“ је, усудом ваљда, остао „Берберин“, али из 19. века. И остали тешњарски буџици, или кафеи на том потезу, постали су дућани са окаченим венцима љуте паприке, абације, дунђери или поткивачи, верно осликавајући време када су настајале чувене Сремчеве приче. Тешњарска калдрма била је посута сламом, а уместо аутомобилима „саобраћај“ се одвијао коњском запрегом, или на магарцу. Ко зна, можда су филмације и погодиле да су те тешњарске радње пре два века имале баш те намене?

Нема филма без људи, а шта је са њима? Снимање „Ивкове славе“ трајало је по највећим врућинама ове сезоне, што је бројној глумачкој екини,

обученој у тешка сукнена одела оног доба, представљало додатни проблем. Професионалци попут Драгана Николића, Воје Брајовића, Драгана Бјелогрића, Зорана Цвијановића, Срђана Тодоровића или Драге Чуме, међутим, били су на нивоу како се радило од јутра до мрака, на температурама од преко 30 степени и уз додатно „грејање“ расвете. На крају, редитељ Здравко Шотра није крио задовољство и глумачким остварењима и амбијентом.

„У Тешњару сам желео да радим и ‘Зону Занфирову’ пошто сам овде снимио драму ‘Илка’, али је продуцент инсистирао на Нишу. Сада се, међутим, и сам уверио да је Тешњар рај за филмације јер је сачувао аутентичност 19. века. Савршен је за филмове о том времену, мада смо снимили тек 15 до 20 одсто сцена будућег филма. Људи су били гостопримљиви и предусретљиви и то се најбоље видело по броју статиста, који су учествовали у снимању, и који су свој део посла одрадили максимално одговорно“, каже Шотра.

Додао је да ће, можда, да уследи снимање и неког новог филма, посебно због тога што последњих година „обрађује ову историјску епоху“. Поготово ако „Ивкова слава“ понови успех „Зоне“ и „разбије“ биоскопске благајне, нови повратак овог редитеља у Тешњар није немогућ. Ради неког новог филма, наравно.

Овај потоњи је, без сумње, оживео Тешњар макар кроз људе, који су се тискали да виде шта се то ту дешава, да питају или помогну, „удахну“ део филмске атмосфере, па су тешка срца „излазили из кадра“ када би се зачуло: „Тишина, снимање“.

А Тешњарци, како су они доживели дане снимања „Ивкове славе“? О свему довољно говори уздах једног старог варошанина и староседеоца чаршије – „Е, да хоће да га оваквог оставе!“

Предраг Вујанац
Фото: Драган Крунић

Најважнији је став

Културни фестивал једног града увек је и знак његовог распознавања. Често надраста значај самог града јер све оно што је најбоље и најсуптаственије у духу града бива згуснуто у време тих приредби. Лепши је Будва град театар него Будва. Више становника, садржаја, лепоте, љубави, памети и живота има Дубровник у време својих летњих игара него у преосталих десет месеци сиве, кишне, суморне социјалне, друштвене и природне свакодневице.

На почетку – најважнији је став. Да ли је он уобичајена колотечина културно-менталних „хупусијада“, „роштиљијада“ и „сланинајада“ до државног бренда којем је покровитељ. Влада, на коме се дува у шупље инструменте са коначним циљем да у Србији мера ствари буде „Фестивал српске простоте“ са „Данима празилука који вири...“ За овакав концепт („низ длаку гласачкој простоти“), којим се обично започињу трубе и бубњеви иза којих долази грмљавина топова, није тешко наћи скоре примере. За овакав концепт потребни су лењи и надобудни, послушни, полуписмени и спремни да за „општу ствар дају и ону ствар“.

На почетку, опет то кажем, најважнији је став. Шта је нама Ваљево и шта смо ми Ваљевоу? На једним вратима стоји и откључава их Десанка, кроз њих улазе песници Србије, песници Европе, Азије, Америке... Пред њима чекају писци Колубаре. Ваљево постаје град мисли, стиха, драме, приповетке, литературе, сусретања... На другим вратима је Николај Велимировић и откључава их. Кроз њих улазе вера, нада, мисли, идеје и толеранција. Кроз њих се Ваљево распознаје и поново темељ Србије постаје. Дочекује их прота Матеја да их проведе кроз лавиринте историје Срба али и заблуда, анонимности, надобудности и патње.

На вратима позоришта Милован Глишић, Ваљевац, управник и драматург Народног позоришта у Београду, преводилац, писац и адаптатор, посрбљивач и драматизатор. Као на Дубровачким летњим играма кола стају и Хамлет обавештава: „Глумци су стигли, сире!“ – Госпари града одговарају: „Нека игре почну!“ И предају им кључеве града. Не треба се бојати да они кључеве не врате. Јер нама је до снова, а не до кључева. Оно што се може досањати неупоредиво је лепше од „седења на високој столици с погледом на травњак док се доносе декрети о проституткама и просјацима“. И тако редом.

На следећим капијама Ваљева Брана Петронијевић, Љуба Поповић, војводе Мишић, Надежда Петровић. Ко све не... Ваљево не измишља ништа, само истиче своје знаке распознавања, да не кажем „брендове“.

Тешњар, август 1988.
(Снимио: Душан Јовановић)

Кад се има став са амбицијом, онда се почиње на време. Јер амбиције траже време, траже паметне, траже писмене, траже најбоље, траже да би вратиле.

И онда залутали уморни путник, који стигавши у Ваљево очекује сусрет са још једном суморном депресивном паланком, кроз коју ходају више авети а мање људи, буде изненађен јер добије нешто што га освоји на дуже време и што га обавезе да град памти. Да се граду поново врати, да се пут града не упуте „пијане делије“ па макар биле и из Словеније, него личности достојне да их на понос угости, да са њима ум и душу размени. (Има у Словенији и креативних стваралаца – не би сви само да „дувају“...)

Кад се има став, онда се иде ка циљу. А на циљу нису само већ остварена остварења, мада мора бити и њих, већ стваралачки пројекти који се припремају и баш на Ваљевским културним свечаностима доживљавају праизведбу. А онда настављају да живе и у другим центрима, да побеђују на другим фестивалима, да проносе добар глас о свом граду и даље.

Само нека нико не каже: немамо ми пара, а ни људи за то! Да би паре имали, имајте за почетак амбицију.

Милован Глишић, који је сарађивао и са Ивом Војновићем, писцем „Дубровачке трилогије“, последње месеце живота провео је у Дубровнику где је по сопственој жељи и сахрањен. Ваљевски трговци су у „оно време“ доста са Дубровником трговали. Нису ли и то културни путокази?

Мирослав Ђиша Трифуновић, редитељ

Мање фрула и опанака

Од када су почеле да трају ТЕШЊАРСКЕ ВЕЧЕРИ, почеле су и критике на рачун концепта, места одржавања, избора програма... Међутим, ма колико била оспоравана, ова летња манифестација је нашла своје поклонике и њих је сваке године веома много. За све године трајања, кроз ТЕШЊАРСКЕ ВЕЧЕРИ је прошло заиста много програма, неки од њих не завређују помињање, али је било културних дешавања врло високог уметничког домета.

Критичари заборављају, да овакав концепт организовања без концепта, са конгломератом различитих дешавања „за сваког по нешто“ и не може другачије да изгледа. Поготову, када се у припрему манифестације уђе по обичају врло касно, уз шта су нужне импровизације, а онда и фактор среће игра улогу какве ће то програме публика гледати.

Елем, и овакве какве су оне имају своју публику и део су туристичке и културне понуде овог града. Али, то не значи да не треба да се мењају и да буду много боље.

Не сме бити подилажења најнижим укусима. Организатори се морају потрудити да сви програми буду квалитетни, чак и они најмањи. Иако то публика воли, мало мање фолклора не би било на одмет (уосталом, постоје већ током године фестивали „Опанак“ и фрулаши, па је то сасвим довољно да задовољи и такве укусе).

Технички услови на главној сцени се морају побољшати, нарочито осветљење. За позоришни програм треба обезбедити боље услове, јер Трг кнегиње Љубице због буке више није погодан простор за то (пре две године, позоришни програми су се одвијали у залеђу Гимназије и то је било много боље).

Фестивал не може само репродуковати, морао би нешто и да произведе. Зашто да не, неколико мањих позоришних представа по угледу на давно заборављени АБРО ФЕСТ. Постоји много младих талентованих људи који су изабрали театар за своје занимање, зашто им не пружити прилику да у свом граду током лета стварају позоришне пројекте, да их у оквиру ТЕШЊАРСКИХ ВЕЧЕРИ премијерно изведу, а онда наставе њихов живот на неким другим сценама.

У ТЕШЊАРУ се морају дешавати још неки програми сем изложби у „Галерији 34“.

За све ово је потребан новац, а могућности градског буџета нису велике. Организацију фестивала треба поверити неком новоформираном уметничком телу или агенцији, чији би задатак био да мимо новца из буџета општине пронађу средства која би омогућила репрезентативан и богат фестивал. То није лако, али овакви модели организације летњих фестивала већ функционисау и у нашој земљи. То би омогућило да се са организацијом крене много раније, да се много осмишљеније крене у пропаганду, да се потенцијалним спонзорима понуде услови који им омогућавају да сагледају корист од учешћа у оваквој манифестацији, да се промоције фестивала догоде у неколико градова... Такав фестивал би могао да буде врло битан елемент и културне и туристичке понуде града (није ваљда само верски туризам оно што можемо да понудимо потенцијалним гостима Ваљева?).

И оно најважније. О култури у граду не може бринути општинска бирократија, него мора постојати осмишљена културна политика, а њу у граду треба да спроводе људи из културе.

Душан Арсенић, сценограф

ЗАНУС

ВАЉЕВО

УЛИЦА ЈЕВРЕМА ОБРЕНОВИЋА

Најатрактивнији део Ваљева па тиме и целог Тешњара је некадашње ваљевско купатило са оближњим зградама. Ту је некада био двор Јеврема Обреновића, па се и улица, која од Бирчанинове води ка некадашњем јазу, зове Улица Господара Јеврема. И сада на кући број 2 има табла која нас упознаје са чињеницом да је баш то Улица Јеврема Обреновића! Додуше, има само једна табла и један број у читавој улици, али то не смета да се она помене.

У документима ваљевског СУП-а нигде се не води Улица Јеврема Обреновића. Због тога су грађани који станују у овој кући или су ту становали, имали муке приликом вађења личних карата. „Та улица не постоји у Ваљеву“ – говорили су својевремено у СУП-у. Она кућа сада је својина једне Албанке по пореклу, рођене у Ваљеву 1938. године, ћерке албанског капетана који је као противник краља Ахмета Зогуа, побегао из Албаније, па му је одређен принудни боравак у Ваљеву. Нашао је стан код Миле, ћерке некадашњег народног посланика Косте Алексића. Мила је ступањем у брак са Албанцем, примила муслиманску веру. Њена ћерка се зове *Шареса Беловић*, удата је за ваздухопловног официра. Она не зна шта се догодило са њеним оцем, јер га од 1941. године нико није видео, нити се он јављао. Света Протић, ваљевски адвокат, говорио је да је њен отац погинуо у бомбардовању Београда.

У близини једине зграде у Улици Јеврема Обреновића, како је објавио Берко Савић, постојала је средином деветнаестог века касарница, једина и прва у Ваљеву.

Преко пута ове куће и касарнице налазио се двор подгорског кнеза Јована Бобовца, а више те куће плац Бобовчев. Установио сам да је Десанка Максимовић потомак кнеза Бобовца, написао о томе чланак и поклонно га Десанки. Наслов је био „Кнегиња од Колубаре“. Она се обрадовала и рекла ми: „Хвала што сте ме уврстили у кнежевску породицу“. Тај сусрет са Десанком снимно је фотограф Меденица, који је купио некадашњи двор кнеза Бобовца и направио на истом плацу нову кућу. Ту је једно време становао праунук кнеза Јована Бобовца, такође Јован али Милошевић, дипломирани правник Народне банке у Београду. У дубокој старости живи у Београду. Кад је прочитао овај чланак, рекао ми је: „Нисам знао да сам фамилија са Десанком Максимовић. Знао да ме је моја баба водила код Максимовића у кућу, али није говорила о томе да смо род“.

Чим се прође кућа Јеврема Обреновића, настаје велики плац, на којем је некада била црквица. Ту је било и српско гробље које се после преселило на Видрак. На овом плацу у садашњој Улици Бирчаниновој био је и епископски двор и магистрат, затим зграде за становање, чији опис је објавио Радован – Рада Драшковић, као и шта је од ствари и црквених потреба било у тој згради.

У овом дворишту, у једном његовом крају, постојала је такозвана мензулана. У згради су стајали коњи који су превозили пошту и путнике на линији Ваљевско-Београд, Ваљевско-Шабац, Ваљевско-Ужице. Другог преноза није било. О томе да је епископски двор био на овом плацу сведочи и докуменат који говори да се он налазио поред двора Јеврема Обреновића и да је тај плац купио неки Ђоко Леонтић, а налазио се „против врбе кнеза Бобовца“. А знамо где се Бобовчева кућа налазила.

Борислав Вујић

БЕРКО

Ваљево има неколико културних институција и – *Берка Савића*. Док су друге културне институције осниване друштвеним средствима и државним парам, Берко се сам основао. Док друге културне институције једва остају, тешко састављају крај са крајем, док им прети просјачки штап, Берко таквих проблема нема. Па, у чему је тајна? Одговор на ово питање захтева озбиљнију анализу, а ја ћу покушати да бар делимично упутим све оне који се буду бавили овим феноменом.

Као прво, културна институција Берко запошљава на тридесетак радних места само једног човека – Берка. Берко је код себе запослио самога себе као директора, сарадника, секретарицу, дактилографкињу, чистачицу... Он је истовремено и раднички савет, колегијум, пословни одбор. Одржава састанке сам са собом и све одлуке су једногласне. У његовом предузећу нема оговарања, интрига, говоркања иза леђа, штрајкова, свађа због личних доходака. Предузеће је увек на окупу, директор Берко никада се не одваја од сарадника Берка. Кад га видим да иде улицом, знам да је тада у шетњи и цео раднички савет. Кад спава – спавају сви, кад једе – једу сви, кад ради – раде сви. Што рекао наш народ, Берко „није сам“.

Као друго, што је врло важно, Берко је изабрао да се бави послом који воли. Кад је почео, нико му није ни поручио, ни наредио, ни обећао паре. Било је сасвим супротно. Берко је сам решио да среди историјску и културну грађу везану за најистакнутије личности српске историје и културе: чика Љубу, Проту Матеју, Карађорђа, војво-

ду Мишића. Од када постоји Србија, као модерна држава, овај посао радиле су научне установе, читави тимови стручњака, професори са булументом асистената, али су, углавном, појединци урадили увек највише, радећи самоиницијативно и самостално. Међу те велике појединце уврстио се и наш Берко. Сви будући важни научници, историчари или књижевници који се буду бавили појединим личностима и раздобљама из српске историје и културе, биће дужни Берку Савићу. Он им је уштедни време: уместо да кланцају од библиотеке до архива, од института до института, довољне ће бити Беркове књиге. Оне су као читаве библиотеке и читави архиви.

Крајем прошле године Берко је добио Вукову награду. Мислим да се правичније није могла доделити. Берко је у свом времену наставио Вуков рад: сакупио је писма, аката, докумената, важних списа, да се не би затурили, изгубили, заборавили, растурени по разним важним и неважним званичним и приватним местима. После сваке Беркове књиге мање је перада, нехата и јавашлука у нашој прошлости.

И најзад, људи који буду тумачили феномен звани Берко, морају имати у виду и то да је Берко Ваљевац и да је у историји свога краја могао пронаћи неисцрпну инспирацију за посао којим се бави.

Петар Пајућ

(Културни додатак „Напреда“, 31. март 1989)

САРАЧ КОСТА

Скоро три деценије након што је затворио своју чувену сарачку радњу, у Бирчаниновој на броју 3, и мајстор *Коста Парезановић* овог лета напустио је свој Тешњар. Памтиће се његов лик, говор. Његови духовити коментари о свим збивањима и људима његове вароши, страсно навијање на стадионима. Ко је бар једном ушао у Костину сарачку радњу запамтио је за цео живот јаке и тешке мирисе, топле и жарке боје коже, могао да осети како се у њој одржава ред. А запамтио је понајпре лик Костин док са обе руке, описујући кроз ваздух чудне кругове, вешто провлачи криве игле кроћећи кожу за амоне, седења и канџије.

Стицајем околиности, у тојском архиву Радио Ваљево, остао је сачуван снимак разговора вођен са њим пре шест година. Из њега преносимо најзанимљивији део уз осећај немоћи да се леп, врцав говор и смех мајстора Косте тешко може пренети на папир.

Најпре о ваљевским сарачима?

– У Тешњару је био *Нинко Матић*, а *Милош Тадић* и *Воја Митровић* били су у Кнез Милошевој. Преко пута Нинка, био је још један – *Бобић* се презивао... Наравно, *Миленко Голубовић Лезан* био је сиротинска мајка. Он је мене припомаг'о у капиталу, давао ми је робу

ВАЉЕВО ПРОМЕТ

Предузеће за трговину на велико и мало

Бошка Стојановића 2

e-mail: vpromet@ptt.yu

Мајстор Косић
пред својом радњом у Тешињу

јер је као занатлија знао како се и сам мучио да заради парче 'леба. А први сараџ у Валево био је *Ранко Урчић*, па потом Миле Голубовић. После је био Воја Митровић. А пре њих, дошао је један из Ужица, *Радисав Пауновић*, добар је био, био је и општински одборник.

Како се ситицала радња?

– Пораним ујутру, у 4.10 ја сам у радњи. Поткројим, после поднева одма' се ради. Ручно сам радио 17 година, придобио муштерије, па сам после купио машину кад већ почиње да и радна снага мења свој рад. Иде где је боље, где ће више да заради. Кожу сам набављао у Београду. Најбоља кожа, коју сам узимао, је словеначка „Шоптан“. Најбоља! Стовариште је прво било код Калемегдана, где је „Грчка краљица“. На Дунав станици, ту је било славалиште. Велики магацин, сигурно пет стотина квадрата. Давали су ми људи и на кредит.

Ко је све куйовао код вас?

– Само сељак. Али се полако то губило. А радио сам и тркачка седла. Она су се, што су сељаци мање куповали, више тражила. За њих су ми долазили највише из Аустрије и Мађарске. Ретко да има у Југославији мајстора за то. Можда има у Београду. То за тркачке коње, то мора да је седло лагано као и онај докеј.

Ишао сам овде, када је било тркалиште, на Сењак. Али то нису била седла која сам ја радио. Та тркачка смо касније почели да радимо. У оно време када сам ја учио занат, нису се радила таква, тркачка седла. Ја сам радио и енглеска и француска. Велика је разлика. Једна су глат, друга су пуњена свињском длаком. На француским су обично официри јахали, а и енглеска су лепа седла. Ја сам то све радио са мојим великим другаром *Милорадом Мишом Савићем*. Са њим сам учио занат код мајстора *Урчића*, Миша је отац *Предрага Блекија Савића*. Други

син *Влада* му је морнарички официр, а кћи *Јасмина* је економиста.

Да ли сите ви, мајстор Косић, имали коња?

– Нисам никад, а нисам ни јахао. А што нисам... Мора човек да буде лаган и да рескира.

Одакле су Парезановићи ситицли у Тешињу?

– Мој отац је из села Смилевца код Јавора. Он се нешто посвађао код куће, отишао у Ужице код винареког трговца, код моје тетке. Ту је био неколико месеци, па дође код *Анијонија Пурића*, овде у Валево, у кафану и ту је био конобар. Имали су три-четири одељења. Кад дођу трговци да спавају у кафану, не траже газду већ траже *Миљка Парезановића*. Ето каква је био он, мој отац. И кад је купио, 1908. године ово у Бирчаниноја 3, од *Ђукана Ђукановића*, отворио је 1912. кафану овде. Ту је била кафана, па још једна мала радња и била је кућа са свега два одељења. Отац је срушио кућу и направо ову где смо сад. Нас троје деце је било: *Косића*, *Косара* и *Душанка*. *Косара* ми је умрла – отац 1936, *Косара* 1938. *Душанка* ми је много помогла да ишколујем кћерку *Драгицу*.

Нема много ситарина у Тешињу?

– Много се изградило, а много је људи и отишло. Па ја сам у Тешињу други или трећи човек по старини, имам 80 година. Био сам мало необријан, па сам позвао мога брису *Ацу*, из Кнез Милошеве, те сам сад дошо да будем лепши као да сам знао да ћете доћи. А обућар *Новак*, добар човек и обућар добар, он је најстарији. Сада му нешто није добро. Волео је жене, био је жива душа, бре! Ниси ти без очију да не видиш. Човек увек гледа доле, па после горе.

И ви сите били осетљиви на лејошу...

– Моју *Миљану* сам упознао преко једне другарице. И кад смо се упознали, ми смо се попричали. Шта ћемо да створимо и како. Без деце нема живота. Тако сам онда рек'о. Заволео сам је у најтежим њеним часовима: 1943, 1944. године умре јој мајка, после три месеца отац. Ја сам се тада нашао у њеној неволи да је охрабрим и да јој помогнем. Заволео сам је и казао – Друге нема, само она! Била је лепа и вољена. Она је *Мишевић*, из села Буар код Ужица. Био је брат и пет сестара, све лепе. Она је трећа и била је код адвоката *Раде Лазића* у Улици др Пангића. Ту смо се и упознали.

Најпознатији сите ваљевски шетач?

– Шет'о сам по три километра у дану, није ми било тешко никада, па сам опет знао да седнем да радим. Све градске релације и – Пећина. Гледао сам све утакмице. Велики сам навијач Будућности и данас. Кад је био парк на Пећини, био је један канал и војска је туда пролазила на Колубару. Ми смо онда направили игралиште, а „фирма“ се звала Тешињар – Колубара. Тако смо проводили своје младалачке дане. Било је и других клубова, били су и Злокућани. Најбољи је од играча био из Градца, *Боба Михајловић* и *Милена Голубовић Леман*. А ја сам увек био навијач.

А како сад видиш Тешињар?

– Нема лепшег места од Старе чаршије. Пре Првог рата само су постојали Тешињар и Градац. Није овде само сиротиња била. Фирма *Милутиновић*, трговци, и данас дању су велике њихове куће, они су много имали. Кад је *Пиргић* рушио ону велику зграду, овде у Тешињу, да је поново изгради, није могао да је заврши у ова времена. Било је тада, а има и сада, великих кућа.

Љилана Љилан

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ

КОЛУБАРА

ВАЉЕВО, ПОП ЛУКИНА 6

KULSKA
BANKA A.D.

Valjevo, Vuka Karadžića 47

IN MEMORIAM

Одлазак „Господина у гвозденим рукавицама”

Милорад Миша Павић (1919-2005)

У Ваљевоу је 14. августа, у свом дому, преминуо познати фудбалски тренер *Милорад Миша Павић* (85), који је фудбалску каријеру почео у ВСК-у, а неколико година потом играо је и у Будућности. Играчку каријеру рано је окончао, а потом се посветио тренерском позиву после окончања студија на Државном институту за физичку културу у Земуну.

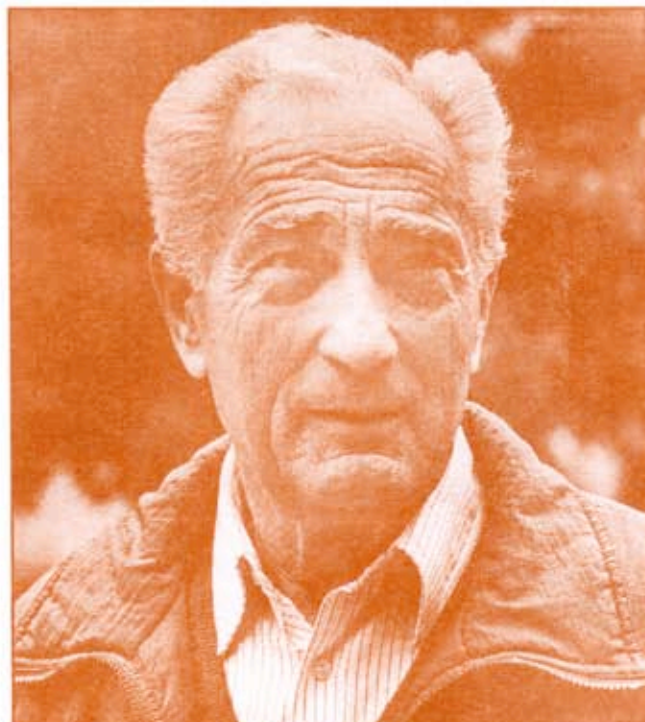
Павић је са београдском Црвеном звездом, 70-тих година прошлог века, са генерацијом коју су предводили Драгослав Шекуларац, Бора Костић, Владислав Поповић, Никола Стишић, Душан Маравић и Војкан Мелић, после три титуле државног првака, у истој сезони (1964) освојио „дуплу круну” – Куп маршала Тита и првенство тадашње ФНРЈ. У стручном штабу црвено-белих са њим су још били Рајко Мигић и, сада покојни, др Александар Обрадовић. Од наших клубова, при крају каријере, водио је и новосадску Војводину. Био је и тренер „плавих” репрезентативаца на светским првенствима у Швајцарској (1954) и Шведској (1958).

Потом је са пуно успеха тренирао најбоље клубове Белгије, Шпаније, Португалије и Француске са којима је такође освајао најважније националне трофеје. „Господин у гвозденим рукавицама”, како су га називали водећи спортски новинари у тим земљама, Павић је био тренер Стандарда из Лијежа, Бенфике из Лисабона (чији је капитен тада био чувени Еузебио), Селте из Вига, Атлетика (Билбао), Малаге... Национална првенства Белгије и Португалије освајао је са Стандардом (Лијеж) и Бенфиком (Лисабон), у којима је имао и највише успеха, док је Атлетiku (Билбао) као тренер донео при „Куп Краља” у Шпанији.

Миша Павић је уистину био господин, до последњег дана свог богатог живота. Од облачења, до наступа и опхођења. Са председницима (наших) и газдама (страних) клубова никада није имао неспоразума. Његова се поштовала и уважавала, због тога је, уосталом, бивао и ангажован. Са играчима никада није имао проблема, ни на терену ни у сличницима, а никада на њих није подигао глас. Свакоме од њих персирао је! Дobar фудбалер, истински ас, за њега је био светиња. Шекуларац је изузетно готивно и умео да га мотивише, сматрао да може бити велики тренер јер је „увек био велики радник”. Милана Галића, некадашњег аса Партизана, обожавао је, помогао да дође до доброг иностраног ангажмана. „Гале је могао све, али је био велика ленићина”, умео је да каже Миша Павић.

Као пензионер, део дуга, тако је бар он сматрао, Ваљевоу је покушао да врати, као пензионер, у улози саветника у Будућности. Није, нажалост, бивало разумевања за његов програм опоравка ваљевског фудбала. У нас је, уосталом, најтеже „бити владика у свом селу”. Помагао је и ЗСК, клуб из Злокућана, дела града у којем је одрастао и у којем је породични дом подигао. Фудбалска школа ЗСК-а носи његово име.

Са Мишом Павићем је у вечност отишао део Ваљева, део европског Ваљева. Нико никада до сада није састом

Миша Павић

тако убедљиво, а тако ненаметљиво, пронео име овога града. А Ваљево се, на његовој сахрани 15. августа 2005, обрукало. Као и Црвена звезда или Будућност, уосталом. Ни комеморативног скупа, ни титуле. Потврдило се још једном неписано правило – што је неко „ваљевскији и пунокрвнији Ваљевац”, његова је сахрана скромнија.

Утихле су и некадашње седељке у „Бристолу” („Обици”) или „Код дуда”, у Карађорђевој улици. Миша Павић се заувек придружио својим пријатељима и саговорницима – Миши „Буци” Васиљевићу, Роже Жилардоу, Славку Богдановићу, Слободану Јеремићу Учи... Остали су да по успоменама заједничким повремено пребирају Предраг Матић – Циле Гем, Бора Вујић, Воја Јовановић...

Бранко Вићентијевић

ТЕШЊАРСКИ ГЛАСОГЛОСА

Издаје сваког лета у време
Тешњарских вечери

Издавач

Скупштина општине Ваљево

Припрема

РЕДАКЦИЈА РЕВИЈЕ „КОЛУБАРА”

Уредници

Здравко Ранковић
Бранко Вићентијевић

Компјутерска припрема

Гроздана Пајић
Даница Бранковић

Штампа

Штампарија „Уна” Ваљево